

VELJA GOVORJENA BESEDA!

Govor predsednice vlade na 45. izredni seji Državnega zbora
8. oktober 2013, Državni zbor

Spoštovane poslanke in poslanci, državljanke in državljani!

Vlada prihaja v Državni zbor s proračunoma za leti 2014 in 2015 v razgibanih časih, ko se zdi, da je stabilnost pomembnejša od razvoja, socialni mir pa od ustvarjalnega nemira. Naj že takoj uvodoma v neke vrste povzetku strnem prizadevanja svoje vlade v tri temeljne poteze, po katerih gre soditi predlagani proračun:

1. proračunski primanjkljaj je znižan pod 3 %, s čimer je izpolnjena ena od temeljnih zahtev za našo evropsko verodostojnost;
2. razvoja nismo žrtvovali dolgovom, ampak smo izobraževanju, vlaganju v znanje in raziskave namenili največ, kolikor je bilo v obstoječih razmerah še mogoče, in
3. investicije niso upočasnjene, nasprotno, povečujemo jih, saj jih kombiniramo z evropskimi sredstvi in bistveno bolj fokusiramo.

Vsako od teh potez bom v nadaljevanju podrobneje razčlenila, uvodoma pa mi dovolite, da povzamem oceno stanja, ki nas je vodila pri pripravi proračuna.

Proračun se obravnava v razmerah, ki za Slovenijo niso ugodne, pesimizma je v državi veliko, nemalo je tistih, ki se znova in znova sprašujejo, ali bo k nam prišla trojka. Nekaj je takih, tudi med politiki, ki trojko tako rekoč pozivajo, naj pride v državo. Vprašanje, ki je pred nami, je, ali so razmere res tako slabe. Odgovor na to vprašanje in realna ocena razmer sta bistvena za sprejemanje pravih odločitev in odločanje o proračunu je ena od pomembnejših odločitev v tem trenutku. Zato mi dovolite, da prvi del svoje predstavitve namenim oceni našega ekonomsko-socialne položaja.

Zakaj je torej proračun tak, kot je – zahteven, varčen, ponekod tvegan, nikjer pa nevaren?

Zato ker nas program stabilnosti zavezuje k zmanjšanju proračunskega primanjkljaja. Poleg sanacije bančnega sistema in vzdržnih javnih financ je to tista zaveza, ki nas kvalificira za vsako prihodnjo razpravo, če hočemo v njej enakopravno sodelovati.

Proračun je tak, kot je, zato ker Sloveniji negativna gospodarska rast v zadnjem četrtletju minus 1,7 % onemogoča še spodbudnejše načrtovanje razvoja. Lahko

bi se tolažili s tem, da je po letu prvič, da padec gospodarske rasti ni presegel negativnih 3 %, a za to vlado je to slaba tolažba.

Proračun je tak, ker smo z zadostnim soglasjem in še z znosno mero političnega pragmatizma zadeve uokvirili s fiskalnim pravilom ter spremenili referendumsko zakonodajo tako, da je mogoče proračun sploh resno načrtovati in ga izvajati.

Človeka boli, ko v teh dneh sliši špekulacije, ki strošek sanacije bank projicirajo vse od ene do sedmih milijard evrov. Dejstvo je, da natančna ocena tega stroška do izida stresnih testov ostaja največja neznanka in je v marsičem vplivala na našo veliko previdnost pri pripravi proračuna. Te ocene ne poznamo še niti jaz, niti minister, niti guverner Banke Slovenije.

In vse prej kot nazadnje, temveč nasprotno, kot še kako pomemben dejavnik realnosti smo pri pripravi proračuna upoštevali nezadovoljstvo ljudi. To ni le nakopičeno, je tudi upravičeno. Še kako ga razumem, saj vlada ne more računati na razumevanje ljudi za zahtevne poteze, dokler odkrita kriminalna in koruptivna dejanja niso dosledno kaznovana.

Naj ta okvir zaprem z dvema poudarkoma, ki delata sliko obetavnejšo. Tej vladi je uspelo znižati število brezposelnih, izvoz pa se je letos povečal za 2,3 %. Prvo je še veliko premalo, drugo pa ni samo naša zasluga, ampak je posledica prvih znakov okrevanja po Evropi. A če bi v vsesplošni črnogledosti spregledali ta dva poudarka, bi popolnoma brez potrebe zatrli vnemo na dveh področjih, ki sta ključnega pomena za prihodnji slovenski razvoj. Le kakovostno zaposleni državljani in državljanke ter kakovostni izvozni izdelki ali storitve lahko Sloveniji zagotovijo nujno potrebne človeške in finančne vire, da bomo zmogli živeti in se razvijati na ravni naših pričakovanj.

Te okvirne – ali če hočete – vstopne pogoje za pripravo proračuna je dobro imeti pred očmi, da bi lažje pojasnili, katere temeljne in težke dileme smo morali ves čas upoštevati, da smo se znali na te pogoje odzvati z ustreznimi odločitvami. Težja kot je kriza, težje so nekatere od dilem in manj je dobrih rešitev. Razmere, v katerih je ta hip Slovenija, in spoštovanje zavez do evropskih partnerjev, ki jih je v imenu Slovenije sprejela prejšnja vlada, so nam zelo na tesno odmerjale robove odločanja in nas postavljale pred težke dileme. Nema lokrat smo izbirali med dvema možnostma z neprijetnimi posledicami.

A ko boste, spoštovane poslanke in poslanci, ocenjevali predlagani proračun, vas prosim, da imate poleg vseh konkretnih števil, ki tako ali drugače zadevajo vas in vaše volivce, pred očmi prav te dileme, saj nas te zadevajo vse po vrsti kot državljane Slovenije.

Proračun sem pomagala delati zadnjih nekaj let. Pripraviti ga je težko delo, a pripraviti proračun v kriznih časih je naravnost težaško. Ta vlada ga je, če upoštevamo tudi rebalans, v šestih mesecih pripravila že drugič. Pri tem se nismo ne skregali ne razšli in v nasprotju z nekaterimi napovedmi smo ga obakrat uskladili brez večjih rezov v socialne pravice in pokojnine ter brez enostranskih posegov v plače. Zavedam se, da je to za nekatere pravzaprav greh te vlade, vendar smo mi prav na to še posebej ponosni. Ne samo zato, ker želimo biti vlada socialnim čutom, ampak tudi zato, ker se želimo takim ukrepom izogibati, dokler se le da, saj z zmanjšanim povpraševanjem vodijo tudi k padcu BDP in gospodarskemu nazadovanju. Če sem nekoč pri pripravah

proračuna svojo nalogo videla predvsem v tem, da so se vse številke drugih prav izšle, zdaj razumem nalogo predsednice vlade prav v tem, da nima druge, kot da misli na celotno, širšo sliko. Kako nobene od dilem ne napeti do take mere, da bi lahko razgnala celo družbo, pa naj bi jo zadolžila čez rob še možnega ali obremenila čez rob še znosnega. Ker vas bo s konkretnimi številkami v nadaljevanju seznanil kolega Uroš, bom sama tu ostala še malo na robu. Ja, vsi skupaj v teh težkih časih hodimo po robu, vendar če se zavedamo, da smo v tem skupaj, odločitve niso nujno izključujoče, ekskluzivne, temveč nujno vključujoče.

Katere dileme boste torej prepoznali v predlaganem proračunu?

Najtežja je bila dilema glede davčnih prihodkov. Pri tem je bilo naše merilo socialna pravičnost. Ko je septembra 2006 dr. Drnovšek, tedaj že predsednik republike, izrazil svoje nezadovoljstvo s tedanjo davčno reformo, je dejal: *"Obdavčitev prebivalstva je eden izmed bistvenih elementov socialne pravičnosti. Vsaka davčna sprememba bi morala predstavljati korak k bolj pravični porazdelitvi bremen javnih financ na naše državljane."*

Prepričana sem, da s predlaganim proračunom delamo točno v tej smeri, v smeri socialne pravičnosti. Zato smo šli v spremembo davka na dodano vrednost, saj najpravičneje razporedi bremena med tiste, ki porabljajo več. Zato bomo obdavčili nepremičnine in zato najbolj neizprosno preganjamo tisto premoženje, katerega izvora imetnik ne more prepričljivo pojasniti in dokazati. Prav pri tej dilemi bi rada tudi zelo jasno zavrnila obmetavanje te vlade z neoliberalno oznako. Kdor je stiskal pri davkih, je stiskal tudi vse druge segmente družbe, vključno s pravicami in svoboščinami. Zaradi tega ni čudno, da so imeli ljudje dovolj prejšnje vlade.

Počaščena sem, ko ugledni družboslovec Tomaž Mastnak pravi, da ni posebnih razlogov, da bi ljudje sovražili sedanjo predsednico vlade, vendar hkrati dobro razumem njegovo sporočilo, da nas bodo ljudje ocenjevali po tem, kar počnemo, in ne po tem, kaj govorimo. In ravno z dejanji bo moja vlada, če boste podprli naš proračun, dokazala razliko med neoliberalno brutalnostjo in socialno pravičnostjo.

Druga dilema se nanaša na razmerje med javnim sektorjem in investicijami. Kritiki nam očitajo, da si ne upamo graditi, ker si ne upamo odpuščati. Ohranjanje in razvoj javnega sektorja ne pomeni ohranjanja služb in privilegijev, ampak pomeni ohranjanje in razvoj temeljnih pridobitev solidarne družbe, šolstva, zdravstva, socialnega varstva. Slovenija je zato upravičeno občutljiva za vsako omembo divje privatizacije teh sektorjev, saj je od njih dobesedno odvisna naša prihodnost, varna starost naših staršev in varna mladost naših otrok. Poglejte natančneje številke na teh postavkah in videli boste, da se Slovenija standardom javnih storitev ne odreka niti v teh kriznih časih, saj bi s tem zarezali v najboljčutlivejšo tkivo družbe.

Tretja dilema se nanaša na domnevno izbiro med vlaganji v razvoj in servisiranjem dolgov, češ da nam dolgovi, še preden sploh pridemo do glavnice, poberejo večino vlaganj v človeške vire. Ni res. Že uvodoma sem omenila, da nam je kljub krizi uspelo ohraniti večino sredstev, posamezna

nižanja pa merimo z enošteviličnimi odstotki, na primer pri raziskavah z 250 milijonov na 235 milijonov evrov.

Spoštovane poslanke, dragi poslanci,

do zdaj skoraj z besedo nisem omenila običajne delitve tega parlamenta na koalicijo in opozicijo, na prejšnjo in sedanjo vlado. Zdi se mi namreč, da bi morali biti pri spoprijemanju z mnogimi dilemami naši odgovori skupni ne glede na to, s katere strani te dvorane ali političnega pola prihajajo. Mednarodne obveznosti moramo izpolnjevati, naše ljudi moramo spoštovati. K demokratičnemu razvoju Evrope moramo prispevati, vendar se lastni suverenosti ne smemo odpovedati.

Vendarle je nekaj potez, pri katerih moram ost kritike uperiti naravnost v opozicijo, saj je priprava proračuna tako doma kot skozi stike v Bruslju pokazala, kako hitro lahko politična nepremišljenost, da ne rečem nespametnost, povzroči več-številične posledice.

Zakaj je torej naš proračun drugačen od vašega?

- Zato ker ne kliče trojke, ampak si prizadeva storiti vse, da bi naše domače težave doma tudi rešili.
- Zato ker odplačujemo vaše dolgove: med letoma 2004 in 2008 se je bruto zunanji dolg Slovenije podvojil z 20 na 40 milijard in to bodo davkoplačevalci plačali ob sanaciji bank. Prva Janševa vlada se takrat na to ni odzvala in dolg, ki je bil predvsem dolg podjetij in bank – prebivalstvo je med manj zadolženimi v Evropi – bodo danes plačali davkoplačevalci. Skupni bruto dolg naše države je še vedno praktično na isti ravni kot leta 2008.
- Zato ker ne luknjamo proračuna. V prvih treh mesecih letošnjega leta, ko se je Janez Janša po ugotovitvah protikorupcijske komisije poslavljajal od premierskega mesta, ste nam pustili 800 milijonov evrov proračunske luknje. Danes ta isti proračun na mesečni ravni že izkazuje presežek.
- Zato ker znamo najti kompromis, kar smo dokazali tako pri fiskalnem pravilu kot referendumski zakonodaji in zaradi česar sem tudi glede dialoga s socialnimi partnerji optimistična.
- Zato ker so iz omar padli okostnjaki, ustavne odločbe, pokojnine, regres javnih uslužbencev, izbrisani, plačna nesorazmerja in
- zato ker rečemo bobu bob in težav ne pometamo pod preprogo samo zato, da bi bilo videti lepo.

Slovenija je še pod prejšnjo vlado prevzela zaveze iz fiskalnega pakta. To je mednarodni sporazum, ki ga moramo spoštovati in ga tudi bomo. Vsem skupaj je znano, da v Evropski uniji poteka dokaj ostra razprava o primernosti oziroma škodljivosti politike varčevanja. Prav je, da v tej razpravi sodeluje tudi Slovenija, vendar želim poudariti, da je tej razpravi najprej mesto predvsem v evropskih ustanovah. Nikoli se ne bomo znašli v položaju študenta, ki hoče svoje neznanje na izpitu prikriti tako, da se zateče v razpravo s profesorjem. Nasprotno. Šele po dobro opravljenem preizkusu, ki temelji na vnaprejšnjem

delu, je mogoča zares enakopravna razprava obeh in v tej evropski razpravi hočemo še kako sodelovati, saj se z njo gradi naša skupna prihodnost.

Zato mi dovolite, da to predstavitev proračuna počasi sklenem s pogledom naprej.

S proračunom se namreč delo ne končuje, ampak šele zares začenja. Kar načrtujemo tudi in predvsem finančno danes, se bo uresničevalo jutri, poznalo pa pojutrišnjem, zato se je treba ob tem koledarsko zelo jasno načrtanem proračunu vprašati, kakšen pojutrišnjem prinaša.

Z drugimi besedami, za kakšno Slovenijo nam gre.

Gre nam za evropsko Slovenijo, pri čemer se držimo vseh danih, tudi vaših, obljub. Ker so naše omejitve pri zadolževanju zaradi visoke obrestne mere precejšnje, nam ne ostane drugega, kot da se načrtanih proračunskih okvirov lotimo s pametnim uravnoteženjem povečanja prihodkov in zniževanja odhodkov proračuna.

Gre nam za suvereno Slovenijo, saj nam te evropske zaveze ne vežejo ne jezika ne rok, da se ne bi borili za spremembo paradigme. Naša vlada je v skladu z vnaprej napovedano zadržanostjo do ostrih varčevalnih ukrepov, ki breme krize prelagajo na tiste, ki zanjo niso nič krivi, v Bruslju izposlovala podaljšanje roka za doseganje uravnoteženega proračuna. S tem smo se lahko izognili še strožjemu varčevanju, ki bi naše državljanke preveč prizadelo.

Saj nam gre, in to je tretji obraz naše domovine, evropske in suverene, za socialno pravično Slovenijo. Gre nam za to, da pred družbenim konfliktom ne bežimo v iluzijo družbe popolnega utopičnega soglasja, ampak da skupaj sprevidimo in ukrepamo, da je na razburkanih valovih krize naplavilo toliko novih idej in obujenih dobrih praks, da smo sposobni skupnega pogovora, nato družbenega dogovora in posledično tudi družbene pogodbe socialnega kontrakta.

Naj vas spomnim, da je v tej okorni besedi "kontrakt", na kateri pa temeljijo vsi resni poslovni in osebni dogovori, skrit najprej in predvsem kontakt. Torej, stik, sporazumevanje. Spomnili se boste tudi, da sem svoj prvi nastop pred vami v vlogi (tedaj še) kandidatke za mandatarko zastavila v znamenju nekaj besed na so. Cilj sem tedaj videla v drobni besedici, ki težko stoji sama. Ko pa se postavi k drugim težjim besedam, te zazvenijo nekako prijaznejše. Odločanje postane soodločanje, udeležba soudeležba. Celotno bivanje postane sobivanje. Tedaj sem kot moto tega mandata predlagala to krhko besedico "so", kakor jo najdete tudi na začetku besede "solidarnost". Nanjo sem spet pomislila minuli teden, ko je bilo treba izreči in zapisati nekaj ostrih besed, ostrih, vendar skrbno preiščenih besed, da smo lahko stopili skupaj in našli novo stabilnost. Ljudje imamo in imajo dovolj tega, da drugi odločajo in živijo namesto nas, da drugi živijo naše življenje. Hočemo biti dobri sosede in najboljši sodobniki, predvsem pa si prizadevamo biti danes vsi skupaj soobčujanci naše suverene evropske države. Skupaj si prizadevamo, da bi vsi lahko živeli polno, aktivno, uspešno in pošteno življenje.

Ko sem marca letos izrekla vse tiste besede na so, sem izrekla tudi zavezo, ki smo jo potem zapisali tudi v dogovor o sodelovanju, da pridemo v enem letu po zaupnico. Zdaj je prišel ta čas. Zato zdaj prosim ne le za vaše zaupanje, da bomo lahko izpolnili predlagani proračuna, ampak tudi za vašo zaupnico, da bomo s to vlado lahko proračun uresničili v dobro Slovenije.

Spoštovane poslanke in poslanci opozicije in koalicije,

spoznavali smo se v teh klopek leto dni po volitvah. Zadnjega pol leta ste me lahko spoznali v drugi vlogi, kot prvo med ministri. A še nikoli nisem s toliko pričakovanja in prepričanosti, da delam pravo stvar, stopila pred vas kot prav danes. Mnoge stvari so se vmes postavile na pravo mesto, nekatere se še bodo, a kar je ključno, vem že danes. V danih razmerah in z dano ekipo smo naredili vse, kar je bilo v naših močeh, da med upravičenim nezadovoljstvom ljudi, zahtevnimi kriznimi razmerami in doslednim izpolnjevanjem bruseljskih zavez najdemo tako pravo mero, da smo zmogli pripraviti realen, vzdržen in še vedno znosen proračun.

Priprava proračuna je vselej zelo zahtevna naloga. V zaostrenih časih, v kakršnih živimo, je še toliko zahtevnejša. Naloga, ki je v konjunktornih časih lahko videti strokovnejša in bolj tehnična, postane v kriznem proračunu, ki zahteva spremembe v razdelitvenih ravnotežjih ugodnosti in obremenitev posameznih družbenih skupin, izrazito politična. Na preizkušnji je vlada, trdnost koalicije, tokrat pa tudi verodostojnost države.

Proračunski dokument, ki ga prejimate v presojo, spoštovane poslanke in poslanci, in z vami tudi vse državljanke in državljani Slovenije, razumemo v vladi in koaliciji kot branik, ki naj zagotovi ohranitev polne politične in javnofinančne suverenosti Slovenije.

Zdi se, da nekateri v opoziciji te suverenosti ne razumejo več kot vrednoto in menijo, da je za Slovenijo najboljši čimprejšnji prihod trojke. Med temi, ki pravijo, da bo čimprejšnji prihod trojke zmanjšal ceno finančnega okrevanja, so tudi tisti, ki so pripravili nerealen, neuravnotežen proračun, ki smo ga že morali korenito popravljati. Njihovo oceno o finančnih učinkih prihoda trojke zato razumem kot tovariško samokritiko njihovih lastnih finančnih politik in projekcij. Kritika je potrebna, skušali jo bomo razumeti pozitivno in jo tudi upoštevati. Vas pa prosim, da se pri tem spomnite, da ni bila moja vlada tista, ki je v letih 2004–2008 dovolila dvig zunanjega bruto dolga za dvakrat, in prav to bomo ob sanaciji bank plačevali. Prav tako ni moja vlada sodelovala pri pogajanjih o fiskalnem paktu, ki nam danes bistveno zmanjšuje manevrski prostor na fiskalnem področju.

Držim dane obljube in dajem le tiste, ki jih zmorem izpolniti. Za predlagani proračun vam zato lahko obljubim, da bo Slovenijo vrnil na pot razvoja in napredka. Na tej poti ne smemo izgubiti ne smeri ne obraza. Ves čas moramo vedeti, kam gremo, hkrati pa nikakor ne smemo priti na cilj tako spremenjeni, da ne bi več prepoznali ne samih sebe ne naše drage Slovenije.

Veste, kakšno jo vidim jaz? Kot skandinavsko pravično in kot sredozemsko pogumno. Za tako Slovenijo se velja truditi do zadnjega atoma moči, s kolegi in sodelavci ter s celo vlado bomo v prihodnje storili vse, da odgovorimo na vaše sugestije in kritike, da odvrnemo pomisleke in upoštevamo premisleke.

Dovolite mi na koncu še eno misel mojega velikega političnega vzornika dr. Janeza Drnovška, ki tudi danes, 7 let od tedaj, ko je bila zapisana, še kako drži. *"Mi si vsekakor želimo konstruktivnosti, saj je naš pristop v osnovi izrazito pozitiven, vendar včasih ljudje mislijo, da če si pozitiven in miroljuben, je to znak slabosti, a je resnica povsem drugačna. Pozitiven pristop nosi v sebi veliko moč, ne bo se uklonil negativnostim, nasprotno, če bi se, bi jim prepustil prostor in se umaknil in potem bi bil svet še naprej slab, morda še slabši kot zdaj. Zato je potrebno včasih sprejeti tudi kakšno bitko, nekateri razumejo samo jezik moči, vendar to je samo nujnost, ni pa naša želja. Takoj, ko se znajdemo v komunikaciji s pozitivno nastrojenimi ljudmi, smo mehki, prijazni in konstruktivni in tako bomo šli naprej. Na prijaznost bomo odgovarjali s prijaznostjo, za spotikanja in podtikanja pa bomo hitro našli prave odgovore, tudi ostre in trde, če bo treba. Naš cilj je prijazna Slovenija. Takšna mora biti tudi država. Želim, da bi vsi skupaj sodelovali pri tem cilju, da ne bi igrali drug proti drugemu, pač pa bi plavali vsi v isto smer in si med sabo pomagali."*

Spoštovani poslanci, drage poslanke,

naj bo že ta naša proračunska razprava svojevrstna delavnica, kako lahko gradimo prijazno Slovenijo drugače, strpno, pravično, solidarno.

Hvala za vašo pozornost.